

בתי הנחושת בחיפה

רותי שטנגר

By Libi Fishman [CC BY-SA 3.0 (<https://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/>)], from Wikimedia Commons

בית הנחושת ברחוב החורשה 9, חיפה

חברת "הירש מפעלי נחושת ופליז", אחת מחברות המתכת המובילות בגרמניה בבעלות אהרון הירש ובנו זיגמונד, ייצרה תחמושת, לוחות, צינורות, מכלים וחוטרים מנחושת ומפליז (סגסוגת של נחושת ואבץ). בשנות ה-20 של המאה הקודמת ידעה גרמניה שבין שתי מלחמות העולם שפל כלכלי כבד והחברה חיפשה רעיונות למוצרים חדשים מנחושת. מכיוון שתקופה זו אופיינה גם במשבר דיור חמור, החליטה החברה לייצר בתים טרומיים עשויים מנחושת. לבתים אלה היה שלד עץ, חיפוי חיצוני וגג מלוחות נחושת מרוקעים העמידים בפני פגעי מזג אוויר, ובידוד העשוי מרדיד אלומיניום ואזבסט. הקירות הפנימיים היו מחופים בפח מרוקע צבוע בלבן. על פי ההוראות שצורפו אפשר היה להרכיב את הבית בתוך 24 שעות. החברה ייצרה מספר מודלים של בתים טרומיים, ובשנת 1931 נשכר האדריכל וולטר גרופיוס כדי לשפר את תכנון המודלים השונים.

בשנת 1933 פשטה החברה הוותיקה את הרגל, אך חתנו של הירש, רנה שוורץ, הקים את „החברה הגרמנית לבתי נחושת בע"מ" והחל לשווק את הבתים ליהודים שעזבו את גרמניה לפלשתינה. עם עליית הנאצים לשלטון לא יכלו היהודים שעזבו את גרמניה לקחת עמם את כל חסכוניהם, אך יכלו לקחת אתם רכוש לישראל המנדטורית. מודעות שפורסמו בעיתון Jüdische Rundschau בשנת 1933 הציעו ליהודים לקחת איתם בית נחושת להרכבה בפלשתינה. שמות דגמי הבתים הוחלפו, ובמקום "טירת הנחושת" ו"חלום אביבי" הם נקראו "שרון", "תל אביב" וכו'. המפעל אף הקים סניף בארץ כדי לפקח על הרכבת הבתים.

¹ סרטון על בתי הנחושת: <https://www.youtube.com/watch?v=YTRI88yqgUg>

תרגום הפרסומת:

קנו בתי נחושת לפלשתינה

בידוד איכותי

מגורים היגייניים

השקעה מיטבית

דרשו את פרוספקט פלשתינה שלנו

סוכן כללי פריץ נוימן, חיפה, בית טייטש

החברה הגרמנית לבתי נחושת, חברה בע"מ

.Berlin NW7, Unter den Linden 65 (כתובת:)

Universitätsbibliothek Frankfurt am Main/Digitale Sammlungen Judaica²

פרסומת לרכישת בית נחושת לפלשתינה בעיתון 'Jüdische Rundschau', 29 בדצמבר 1933

תרגום הפרסומת באדיבות דורון אברהנד

ארבעה עשר בתי נחושת הובאו בארגזים לנמל חיפה, אך מעטים שרדו. שלושה מהם נמצאים בחיפה: ברחוב החורשה 9, ברחוב לאונרדו דה וינצ'י 5 וברחוב תל מאנה 20. בית נוסף שרד בהר כנען בצפת. חלק מהבתים פורקו, חלקם נשרפו, והבית האחרון שהובל לישראל הותך מיד עם הגעתו, שכן עם התחמשות הצבא הגרמני לקראת מלחמת העולם השנייה האמירו מחירי הנחושת בעולם, ומחיר הנחושת שממנו היה עשוי הבית היה גבוה בהרבה ממחיר הבית. מסיבה זו גם לא היה אפשר לייצר עוד בתי נחושת בגרמניה.

ב-1942 אספו שלטונות גרמניה את כל חלקי הנחושת מבתים בגרמניה כדי להשתמש בנחושת בתעשיית הנשק, וכך נעלמו חלק מבתי הנחושת בגרמניה. אחדים מהבעלים של בתי הנחושת שרצו להגן על בתיהם, צבעו אותם בלבן³ כדי להסוות את ציפוי הנחושת.

By Eneemann@gmail.com [CC BY-SA 3.0 (<https://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/>)], from Wikimedia Commons

קיר בית הנחושת ברחוב החורשה 9, חיפה

ביבליוגרפיה

1. Barry Bergdoll, Peter Christensen, Home Delivery: Fabricating the Modern Dwelling, The Museum of Modern Art New York, 2008, pp. 62-68.
2. Friedrich von Borries and Jens-Uwe Fischer, Copper Houses - A German-Israeli Architectural History, JMB - Jewish Museum Berlin Journal, 14, Architecture, 2016, pp. 49-54.
3. <https://www.archinform.net/projekte/22444.htm>: רשימת בתי הנחושת בישראל ובגרמניה:

² <http://sammlungen.ub.uni-frankfurt.de/cm/periodical/zoom/2687583>

³ https://www.google.co.il/maps/@52.4655461,13.3039313,3a,30y,147.84h,92.58t/data=!3m6!1e1!3m4!1s1kTL_eQlh4O7PHuzjYgAcg!2e0!7i13312!8i6656 התמונה צולמה ל- Google Maps ב-2008